

Het was eeuwen later, dat Hippocrates de grondslag voor de medische wetenschap legde, toen hij de ziekten niet meer als rechtstreekse uiting van een bovennatuurlijke wereld van goden en geesten zag, doch principieel als een natuurgebeuren. Dat geldt voor hem voor de gehele linie, zelfs voor de aandoening, die van oudsher de heilige ziekte heette, omdat het is alsof daarbij een daemon in de mens vaart en hem dooreen schudt: de epilepsie¹. Niet dat de ziekten onttrokken zijn aan het bestuur der goden, maar de heilige ziekte is even 'menselijk' en 'goddelijk' als alle andere. Zo toch mag men misschien zijn diepzinnige uitspraak opvatten: *Πάντα ὁμοίως καὶ ἀνθρώπινα καὶ θεῖα* alle ziekten zijn menselijk en goddelijk – de ene niet meer dan de ander – en van dezelfde goddelijke oorsprong.² Maar toch heeft ieder lijden een natuurlijke oorzaak, en verloopt het overeenkomstig de natuur³.

Het Griekse naturalisme

Het begrip natuur speelt bij Hippocrates en zijn school een grote rol. Zoals voor ieder Griek, is ook voor hem de mens een mikrokosmos in de makrokosmos, en van verschillende processen in het lichaam, zoals bij voorbeeld de catarrhen⁴ heerst er een voorstelling, analoog aan een kosmisch gebeuren. Ook al heeft Hippocrates zulk een open oog voor de invloed van bodem en klimaat op de lichamelijke gesteldheid van de mens en het optreden van ziekten, dat hij ook als de grondlegger van de geografische pathologie moet worden beschouwd⁵, toch richt zijn aandacht in de pathologie zich vooral op de eigenaard van het natuurwezen dat de mens is.

¹ Hippocrates, *De morbo sacro* (Duitse vertaling: Robert Fuchs, Hippocrates, *Sämtliche Werke*; 3 delen; München 1895, 1897, 1900, II, blz. 543. Franse vertaling: Ch. v. Daremberg, *Hippocrate*; Parijs 1843, blz. 447).

² Overigens is het niet zeker, dat Hippocrates het *τι θεῖον*, *quid divinum*, hetwelk hij bij vele of alle ziekten werkzaam achtte, door hem opgevat werd als de invloed van het Goddelijke bestuur. Men heeft ook gemeend, dat hij doelde op het raadselachtige, onverklaarbare bij vele, o.a. epidemische ziekten, en Galenus dacht, dat Hippocrates hier op de invloed van meteorologische invloeden doelde – een invloed, die ons nog veelszins ontgaat, maar zeker niet ontkend kan worden (de opeenhoping van gevallen van eclampsie op een bepaalde dag heeft men zo bijv. trachten te verklaren).

³ Hippocrates, *De aëre, aquis, locis*. c. 22 (Fuchs, I, blz. 399, is hier c. 29; Daremberg, blz. 216).

⁴ De vochtige dampen in het lichaam stijgen opnaar de hersenen, verdichten zich daar tot slijm (*glandula hypopituitaria*!) en vloeien dan af naar beneden (langs de neus), zodat de vochtige damp der aarde in de hoge lucht afkoelt en als regen neervalt.

⁵ Met name door het boek: *De aëre, aquis, locis* (over lucht, waters en plaatsen, Fuchs I, blz. 377, Daremberg, blz. 173). Men denke bijv. ook aan de beschrijving van klimaat bij de behandeling van de epidemie van parotitis op het eiland Thasos.